



**СУДЯ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ**

вул. Жилянська, 14, Київ, 01033

Президентові України

ЗЕЛЕНСЬКОМУ В. О.

Вельмишановний Володимире Олександровичу!

На розгляді Другого сенату Конституційного Суду України перебуває справа за конституційною скаргою Самборської Тетяни Леонідівни щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів статті 309, пункту 2 частини другої статті 428 Кримінального процесуального кодексу України.

Відповідно до приписів частини четвертої статті 59 Закону України „Про Конституційний Суд України“ та для забезпечення повного й об’єктивного розгляду справи прошу Вас висловити позицію стосовно порушених у конституційній скарзі питань.

Додаток: копія конституційної скарги (витяг) на 25 арк.

З повагою

суддя-доповідач

Сергій РІЗНИК





Президент України

Судді Конституційного Суду України

С.РІЗНИКУ

Шановний Сергію Васильовичу!

У зв'язку з Вашим зверненням стосовно позиції Президента України з питань, порушених у конституційній скарзі Самборської Тетяни Леонідівни щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів статті 309, пункту 2 частини другої статті 428 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), зазначаю таке.

Частинами першою та другою статті 309 КПК України визначено перелік судових рішень, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку під час досудового розслідування. За частиною третьою статті 309 КПК України інші ухвали слідчого судді оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді. Частиною другою статті 428 КПК України передбачено підстави для відмови у відкритті касаційного провадження.

Автор конституційної скарги стверджує, що приписи статті 309, пункту 2 частини другої статті 428 КПК України обмежують можливість оскарження ухвал слідчого судді, а тому не відповідають частинам першій, другій статті 3, частинам першій – третій статті 8, статті 21, частинам першій – третій статті 22, частинам першій, другій, шостій статті 55, частині першій статті 59, частині другій статті 63, частинам першій – третій статті 129 Конституції України.

З цього приводу зауважую таке.

За Конституцією України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (частини перша та друга статті 3); в Україні визнається і

Конституційний Суд України

01 / 1968 від 23.12.2025



діє принцип верховенства права (частина перша статті 8); права і свободи людини і громадянина захищаються судом; кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (частини перша, друга статті 55); виключно законами України визначається судочинство (пункт 14 частини першої статті 92).

Як вказано у Рішенні Другого сенату Конституційного Суду України від 13 травня 2024 року № 6-р(II)/2024, сутнісний зміст права на судовий захист слід визначати, ураховуючи конституційно встановлені засади судочинства, як гарантії, що забезпечують його ефективну реалізацію.

Другий сенат Конституційного Суду України наголосив: "Законодавець має встановити такий обсяг права осіб на судовий захист, який забезпечував би його дієву реалізацію, а відмова судів у реалізації такої можливості може призвести до порушення гарантованого Конституцією України права на судовий захист" (Рішення від 6 квітня 2022 року № 2-р(II)/2022).

Хоча обсяг розсуду законодавця при встановленні системи судоустрою, процедури оскарження, підстав для скасування або зміни судових рішень судами вищих інстанцій, повноважень судів вищих інстанцій є широким, законодавець повинен, здійснюючи відповідне регулювання, виходити з конституційних принципів і цінностей та відповідних міжнародних зобов'язань України, зокрема щодо ефективного судового захисту прав і свобод людини і громадянина (Рішення Другого сенату Конституційного Суду України від 17 червня 2020 року № 4-р(II)/2020).

Про те, що право на доступ до суду не є абсолютним, за своїм змістом воно може бути обмежено, особливо щодо умов прийнятності скарги на рішення, однак такі обмеження не можуть впливати на реалізацію цього права в такий спосіб або до такої міри, щоб саму суть права було порушено, вказано, зокрема, у рішенні Європейського суду з прав людини у справі "Мушта проти України" (*Mushta v. Ukraine*) від 18 листопада 2010 року. У рішенні цього суду у справі "Гарсія Манібардо проти Іспанії" від 15 лютого 2000 року (*Garcia Manibardo v. Spain*) підкреслюється, що право на доступ до суду підлягає обмеженням, зокрема, коли йдеться про умови прийнятності апеляції, оскільки за своєю природою воно потребує регулювання з боку держави, яка має певний простір обдумування в цьому питанні; однак ці обмеження не повинні обмежувати або зменшувати доступ особи таким чином або в такій мірі, що це порушує саму суть цього права.

За КПК України кожному гарантується право на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності суду, слідчого судді, прокурора, слідчого в порядку, передбаченому цим Кодексом (частина перша статті 24).

Другий сенат Конституційного Суду України визнав неконституційним положення частини третьої статті 307 КПК України щодо заборони оскарження ухвали слідчого судді за результатами розгляду скарги на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань

після отримання заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення (Рішення від 17 червня 2020 року № 4-р(П)/2020).

При цьому у Рішенні від 17 березня 2020 року № 5-р/2020 Конституційний Суд України визнав конституційними положення частини п'ятої статті 190, пункту 1 частини першої, частини третьої статті 309 КПК України щодо заборони оскарження в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про дозвіл на затримання з метою приводу, вказавши, що апеляційний перегляд будь-якого процесуального судового рішення, яким не вирішується справа по суті, призведе до затягування судового процесу, а отже, і до порушення розумних строків розгляду та вирішення по суті справи судом, що нівелює зміст права на доступ до правосуддя.

Як зазначив Другий сенат Конституційного Суду України в Ухвалі про закриття конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Шкоди Павла Васильовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів частини другої статті 392, пункту 2 частини другої статті 428 КПК України від 20 жовтня 2021 року № 5-уп(П)/2021, право на апеляційний перегляд справи не тотожне за змістом праву на апеляційне оскарження рішення суду.

Верховний Суд неодноразово акцентував на тому, що "стаття 129 Конституції України гарантує право на апеляційний перегляд справи, а не кожного окремого судового рішення в межах кримінального провадження, відповідно до чого КПК України визначає, в яких випадках і які рішення слідчих суддів, судів першої інстанції підлягають перегляду в апеляційному порядку" (зокрема, постанова колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 4 квітня 2019 року у справі № 494/6/18).

Також у постанові колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 17 жовтня 2018 року у справі № 646/5552/17 вказано, що "норми Конституції України та кримінального процесуального закону беззастережно гарантують право на апеляційне оскарження лише судового рішення, постановленого за наслідком розгляду справи (кримінального провадження в суді першої інстанції) по суті, а не всіх судових рішень у межах цієї справи (провадження). Встановлення законодавцем такого обмеження права на апеляційне оскарження рішень слідчих суддів має на меті забезпечення належного здійснення правосуддя через розумне регулювання кількості справ, що надходять до судів апеляційної інстанції, та створення умов для ефективного використання обмежених ресурсів судової влади".

Отже, законодавець з метою дотримання процесуальних строків, забезпечення своєчасного завершення досудового розслідування у кримінальному провадженні може встановити обмеження на оскарження в апеляційному порядку рішення, що його ухвалює суд у процесі розгляду справи, але не вирішує її по суті, якщо це не порушує сутності конституційного права на судовий захист.

За оспорюваними положеннями частини третьої статті 309 КПК України ухвали слідчого судді, які не передбачені в частинах першій та другій цієї статті КПК України, можуть бути предметом перевірки під час підготовчого провадження в суді.

При цьому варто наголосити, що в постанові від 12 жовтня 2017 року у справі № 757/49263/15-к Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України зазначено, що в разі постановлення слідчим суддею ухвали, що не передбачена кримінальними процесуальними нормами, до яких відсилають положення частини третьої статті 309 КПК України, суд апеляційної інстанції не вправі відмовити в перевірці її законності, посилаючись на приписи частини четвертої статті 399 КПК України. Аналогічні правові позиції викладені в постановах Великої Палати Верховного Суду від 23 травня 2018 року у справах № 237/1459/17 та 243/6674/17-к.

Таким чином, сторони кримінального провадження не позбавлені судового захисту своїх прав та доступу до правосуддя, оскільки в разі їх незгоди з іншими ухвалами слідчого судді законність останніх підлягає перевірці судом.

Стосовно оспорюваного положення пункту 2 частини другої статті 428 КПК України, за яким суд касаційної інстанції постановляє ухвалу про відмову у відкритті касаційного провадження, якщо з касаційної скарги, наданих до неї судових рішень та інших документів вбачається, що підстав для задоволення скарги немає, слід зазначити таке.

Як констатував Другий сенат Конституційного Суду України у Рішенні від 21 липня 2021 року № 5-р(П)/2021, "підхід конституцієдавця до вирішення питання щодо обсягу права на оскарження судових рішень зазнав змін із набранням чинності Законом України "Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)" від 2 червня 2016 року № 1401–VIII (далі – Закон № 1401). [...] Із набранням чинності Законом № 1401 до основних засад судочинства віднесено забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення (пункт 8 частини другої статті 129 Конституції України). Тобто за чинним конституційним правопорядком апеляційний перегляд має здійснюватися щодо кожної справи, яку оскаржено в апеляційному порядку, а в частині касаційного оскарження рішення суду обсяг права на таке оскарження змінено з права касаційного оскарження всіх рішень, крім випадків, встановлених законом, на право касаційного оскарження судового рішення лише у визначених законом випадках".

В Ухвалі Першої колегії суддів Першого сенату Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Грішина Дмитра Олексійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів пункту 1 частини шостої, частини дев'ятої статті 19, пункту 2 частини третьої статті 389, пункту 1 частини другої статті 394 Цивільного процесуального кодексу України від 26 березня 2019 року № 78-1(І)/2019 зазначається: "Конституція України

не містить припису, який би гарантував особі право на касаційне оскарження усіх без винятку судових рішень. Відповідно до пункту 8 частини другої статті 129 Конституції України право на касаційне оскарження судового рішення забезпечується у визначених законом випадках".

За КПК України у завданнях кримінального провадження визначено забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура (частина перша статті 2); до загальних засад кримінального провадження належить розумність строків (пункт 21 частини першої статті 7). Згідно з приписом частини першої статті 21 КПК України кожному гарантується право на справедливий розгляд та вирішення справи в розумні строки незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону.

Частина перша статті 433 КПК України визначає, що суд касаційної інстанції перевіряє правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права, правової оцінки обставин і не має права досліджувати докази, встановлювати та визнавати доведеними обставини, що не були встановлені в оскарженому судовому рішенні, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу.

Оспорюваний припис статті 428 КПК України виконує функцію процесуального фільтра, він спрямований на забезпечення ефективності діяльності суду касаційної інстанції, недопущення зловживання правом на оскарження, дотримання розумних строків кримінального провадження.

Ураховуючи викладене, наведені в конституційній скарзі твердження щодо невідповідності Конституції України (неконституційності) приписів статті 309 та пункту 2 частини другої статті 428 КПК України вважаю необґрунтованими.

З повагою

В.ЗЕЛЕНСЬКИЙ